

~~м.окр~~ окр

дОНЫС 25 ур. 0-65

ПРОФИМ

ХУДОЖЕСТВОА ЛИТЕРАТУРА

Ж У Р Н Я -Л

Сыктывкарса кірпіч вёчан завод

Ф О Т О І С А К О В Л Ё Н

№ Октябрь 15 - өд лун **19**
 1 9 3 0 в 0

35793
 11.6.11.2747

2000
2001
2002

8
0-65

ОРДЫМ

ХУДОЖЕСТВОА ЛИТЕРАТУРА
Ж У Р Н А Л

РЕДАКЦИЈАЛОН АДРЕС:
СЫКТЫВКАР, ВАДОРВЫВ У.,
КОМІ НҢГА ЛЕҶАНИН

„Ордым“ сузодан дон:

Гражданагы: во кезлө—3 ш. 60 ур, 6 тө-
лыге кезлө—1 ш. 80 ур, төлыге кезлө—30 ур.

Учрежденьоҗаслы да организатсияҗаслы:
во кезлө—7 ш. 20 ур, 6 төлыге кезлө—
3 ш. 60 ур, төлыге кезлө 60 ур.

ЛЕҶО ВКП(б) ОБКОМЛОН КУЛТПРОП
ДА КАПП

ПЕТӨ БЫД ТӨЛЫГЫН ӨТЧЫД

19 №

ОКТАБР 15-өд ЛУН 1930-өд ВО.

19 №

Ј У Р И Н Д А Л Ы Г:

КАПП III-өд конференциялөн шумҗас	3	Гъла Вае—Вөрын	13
Пролетарият коми художествоа ли- тература гижы кадрҗас лөө- дөм жылы	6	Сандрик Јогор—дөҗөрын	14
Иван Титов—Менам кыв КАПП кожмөд конференция вылын	7	А пушкін—Вөрын — өҗиторҗа драма	15
ЈУС—Кыңи чужис Грина Ван	9	Пролетарият коми гижыҗас ассотси- атсиялөн газет „Ордым“	16
		Л. Гумилов—Расправа (виет)	29

■ ■ ■

35793

Handwritten text on the left margin: 1930 m 10/15

Сыктывкарын воөгѳс Индустрiальнѳй текiнхум

Герпас вылын: улiас велѳдчыѳяс, вылiас школа

Реконструкција кадын номі литература воӑын сулалан моґјас

1. Сӧветскӧј сојуз пырис сотсиализм те-чан кадӧ, бостеис паскыда став овмӧс выльмӧдӧмӧ—реконструирӧтӧмӧ. Робочӧј класс да уӑалыс крестана, коммунист партија вескӧдлӧмӧн, асланым киӧн, клас-сӧвӧј врагкӧд тышкасӧмӧн, теӧны сотси-алистическӧј олӧм. СССР кутис пӧрны ме-таллическӧјӧ, тракторнӧјӧ да автомобил-нӧјӧ.

Партијалӧн неважӧн помамы XVI сјезд ошкис ВКП(б) ЦК-лыс виӑсӧ, шуис: СССР вескыд тӧј вылын, воелалӧ сотсиализман, партијалыс генеральнӧј сотсиализм стрӧитан виӑ нӧдны воӑӧ; овмӧс кыпӧдан витвоа план олӧмӧ пӧртны нӧл воӧн, иӧт сро-кӧн вӧтӧдны да панјыны капиталист го-сударствојасӧс техника да экономика бок-саӑ; СССР-ын дорвыс коллективизирӧтӧм наӑа районјасын помавны 1932 воӧн, ӧт-щӧц дорвыс коллективизатсиясӧ нӧдӧдӧн бырӧдны кулакјасӧс, кыӑи классӧс. Гене-ральнӧј виӑас партијалӧн XVI сјезд содтис: машина вӧчан промышленност паскӧдӧн щӧц чорыдґыка бостыны паскӧдны и лӧгкӧј промышленност (локтан воӧн ко-лӧ крупнӧј индустриализатсия содтыны 62% вылӧ, лӧгкӧјсӧ—32%); кыӑи ӧнија кадса боевӧј моґ—8,9 да 10 арӧса чель-дӧс быӑ велӧдан уӑ школајас политехни-ческӧјӧ пӧртӧм да пемыдлун бырӧдӧм.

Сотсиализм стрӧитӧм оз мун шылыда, сӧјӧ мунӧ классӧвӧј (кулакјаскӧд, вред-телјаскӧд) тыш ӧдӑӧдӧмӧн, сотсиализм стрӧитӧмлы заграничаса капиталистјас бы-ногыс мешајтӧны (кредитыс јӧртӧны, ры-нокјас тупкӧны да с. в.) Вескыдвывса оппортунистјас—кулакјаслӧн агентјас пар-тија пыщкын, асланыс виӑӧн да еорнӧн кулакјасӧс дорґыејас, СССР-ӧс капита-лизман кыскејас. Вескыдвывса оп-портунизм—партијаны медыґыд опасност, коґкӧд колӧ нӧдны дугды-тӧг тыш да петкӧдны ерд вылӧ. Сӧґ-жӧ оз поӑ личӧдны тыш „шугавывса“ оп-портунистјаскӧд, асланыс уӑӧн вескыд-вывса оппортунистјаслы отсаыејаскӧд. Тыш нӧдны кыкнан фронт вылас.

2. ВКП(б) ЦК аслас јанвар 16-ӧд лун-са постановленьӧдн Војвыс крај воӑын

індіс мог: Војвыв крајлы овмөс кыпöдан вѳвөса план помасігөн сетны 65 мѳллон кубометр вöр, 3 мѳллон пуд выј да 3 мѳллон пуд чері. Тајö лыдпасјасыс—Војвыв крајын сотсіалызм течан туж, індустріалнöй выль војвыв течан туж. Тасаң-жö Комі област возын сувтöны могјас: 1930-31 воын (октабрöз) лезны да кылöдны заводјасöз 6.165 сурс кубометр вöр, öтувтны колхозјасö 50% ужалыс крестана овмөс, лö-өбöдчыны стрöйтны: целлюлоза-гумага вöчан комбінат, кык вöрпїлітан завод, помавны Пїнугсаң Сытывкарö кöртуж с.в. Комі робочöјјас, батракјас, колхознїкјас, гöла да шöркөд-дема олыс крестана партїялыс генералнöй вїсö оломö пöртöны кулакјаскөд чорыда тышкаөмөн, сотсіалїстїчскöј ордіясөмөн да ударнöја ужалöмөн.

3. Војвыв крајö пырöм бöрын Комі област оз вошты натсіонал-культураcö, мыјыс повзöдлісны натсіонал-шовїністјас. Комі областын паскалö натсіонал формаа пролетарскöј пыщкөса культура. Сöмын натсіонала культура паскөдан туж вылын емöе уна торкалысјас. Уналаын оз-на паскөдны комїöдчöм, отсаөм пыд-дї падмөдöны, нүөдöны великөдержавнöј шовїнізм. Натсіонал полїтікаын великөдержавнöј шовїнізм лöө медыжыд опасностөн.

Оз поз лаңтöдны і Комі натсіонал-шовїністјаскөд тыш. Најö зїлöны торјöдны Комі ужалысјасөс пролетарскöј руководствоыс, пырöны сöмын ас натсіонала кыш пыщкас, оз адчыны пролетарїатлыс интернатсіонала могөб. Комі натсіонал-шовїністјас нүөдїсны областын кулакјасөс адчытöм, најöјаскөд мїрїтчан полїтіка.

4. Комі література заводїтїс паскавны Октабрса револүтсіја бöрын. Гражданскöј војна да овмөс восстановїтан кадын Комі гїжысјас сетїсны бур художествоа гїжөдјас, кодјас корїсны, чуксалїсны ужалыс војтырөс классөвöј врагкөд тышкасны. Сөкі быдмїс, кыці гїжіс, Нобдїнса Вїттор, кодлы заслугаөн колö пуктыны пролетарїат нога комї художествоа гїжөд да комї театр паскөдöм. Сїј-жö каднас кушцöм сурö гїжысјас ез сувтны пролетарскöј тужвїчö, нүөдїсны натсіонал-буржуїјаслыс (тöргөвечјаслыс да кулакјаслыс) мөвпјас, пöрїсны натсіонал-шовїністјасö.

Пролетарїат нога комї література ез бергөдчы реконструктсіја кадлаң-да, оломөыс колтїс. Та јылыс ВКП(б) ОК секретарїатлыс індөмсö (вїзöд „Ордым“ 13-14 №) лыд-дыны колö веекыдөн:

1. „Гражданскöј војна да овмөс зонтан кадын бур гїжөдјас сетöмкөд щöц, комї художествоа література ез куж петкөдлыны сотсіалызм нога наступајтан кадө, ез матыетчы реконструктївнöј кадö сотсіалызм течöм бердö. Тајö петкөдлö комї художествоа літератураын зев ыжыд крїчїслыс лöбм.

2. Колан каднас комї художествоа літератураын абу вöлі петкөдлöма сїктын классјас кост тышкаөмсö, вöлі зїлöм воны комї натсіја дїнö, кыз дорывы ужалыс натсіја дїнö („комї јöз“, „комї ужалысјас“). Тајö „бесклассөвöј“ установкаыс, кыз мелкобуржуазнöј лоантор, јона-на тöдчö веег öнї (комї кулакөс воштöм), а бöрја гїжөдјасын кулакыс петкөдлысö („Рытја“ —„Вечерняя“ Нобдїнса Вїтторлөн) кыз мїрїтчöм да лөнöм морт. Ферт, тајö лöбнїн оппöртунїзм нога установкаөн.

Тајö, пролетарїатлы паныда кусың-јасыскөд вермасöмыс мунö зев-на омöла. 1929-30 воын тöвнас торја гїжысјаслөн сотсіалызм течан онїја могјас бердö матыетчыны бостчылöмыс (вöрлөзöм, кылөдчöм, колхозјас течöм да сїктын классөвöј тыш јылыс гїжөм) вöвлї сöмын кокныдїк да поснї сужетјас вылын. Пöрыс-жык гїжыс кадрјас возö мунöм пыд-дї мунöны бөрö. Маркеїзм нога література тöдмалöм куза уж оз нүөдны.

3. Торјөн-нїн сулалö мог нүөдны уж быдмыс том гїжысјас кадркөд. КАПП правлєнньöса Фрактсіја бöрја онас ез та вылö вїзöдлы, веег кымынкö мїткружок вöлі да на вылын некушöм веекөдлöм ез нүөдлы, ез вїзöдлы селкөрјас пөвсыс гїжыс кадрјасөс быдтöм вылö. Такöд щöц зев омöла пуктöма крїтїка, мукөд дырїыс сїјö крїтїкаыс мунö кужтöма, выль гїжысјас кадрөс быдтöм да велөдöм боксаң.

5. Онöз комї художествоа література донјалöмын ез вöв пыщкөс вылас маркєїстскöј нога пыдысаңжык арталöм, јонжыкасö ортсыладор мїчлүн вылас вöлі вїзöдöмыс. Сы понда мелко-буржуазнöј сама, натсіоналїзмö пöрöм гїжөдјас (богтам көч Гїла-Васлыс „Мунöны“) лыд-дöны вöлі ідеологїја боксаң бур проїзвє-

деннөҗас тужо, сы понда весег антипролетарскоҗ идеологияа гижөдҗас (бостан көт Тима-Венлые „Трипан-Вае“) пуктөны вөли ошыҗана произведениҗас пыдди.

Ташом мелкобуржуазнөҗ сама гижөдҗаслы чорыда колө воча сувтны да бырөдны.

6. КАПП-лөн областувса III-өд конференция правлениҗлые ужсө лыддө омөлөн. Возө вылө сувтөдө моҗас:

1) Став ужсө гижыеҗаслы бергөдны партијалые генералнөҗ вичсө олөмө пөртөмө,—вөрлезан, вөркылөдан программа тыртөмлян, вылө фабрик-заводҗас стрөйтөмлян, колхозҗас течөмлян;

2) чуксавны, кыскыны уҗалые јөзөс социализм стрөитны;

3) нуөдны чорыд тыш художествоа гижөдын вескыдывыв кежөмкөд, кулакҗасөс дорјөмкөд, „шугавыв“ кежөмкөд, мелкобуржуазнөҗ самкөд;

4) нуөдны тыш партија националнөҗ политикаыс кыкнан укленыскөд, а комі гижөдын—национал-шовинизмкөд;

5) бостыны быдтыны пролетариат нога вылө гижыеҗасөс комі робочөҗҗасыс, батракҗасыс, колхозникҗасыс, гөл да шөркөддема крестанасыс;

6) паскөдны гижыеҗас костын чорыда аскритика да бостыны гижыеҗаслы велөдлөдчыны марксистскөҗ литературоведенидө;

7) быд гижыелы быҗ нуөдны литературно-общественнөҗ уж. Ошкыны ВКП(б) ОК Секретариатлые шуөмсө — гижан уж общественнөҗ нагрузкаөн лыддөм да сјөс нуөдны олөмө;

8) топыда јитчыны социализм стрөйтөмкөд, ветлывлыны (өткөн даҗ бригадаҗасөн) отсавны колхозҗаслы, вөрлезөмлы, вөркылөдөмлы;

9) воставны литература велөдан кружокҗас ворпилитан заводын, кирпич вөчан заводын, типографияын, гырыс колхозҗасын, вөрлезаниҗасын да шөр школаҗасын;

10) „Ордым“ журналын бура пуктыны критика уж. Критикҗас вөчын пуктыны моҗ: Отсавны вылө гижыеҗаслы петны пролетарскөҗ вичө, инданы налые ошыбкаҗасө да туждөдны возө мунны; петкөдны ердө став кулатскөҗ мөвпа гижыеҗасөс, нуөдны сешөмҗасыскөд чорыд тыш; аслыныс критикҗаслы јонҗыка бостыны велөдны марксистско-ленинскөҗ теория медем критикасө нуөдны марксистскөҗ диалектика методөн;

11) өтвылыс пролетариат нога художествоа литературакөд уҗалыс попутчикҗасөс, налыс суҗытөмторҗасөс критикүҗтөмөн, бырөдны да вәјөдны пролетариат тужо;

12) ыстывлыны комі гижыеҗасөс Комі му куҗа олөм төдмалөм моҗыс;

13) комі театрлыс уҗсө кыпөдөм моҗыс зила бостыны бур комі репертуар лөсөдны;

14) челадылы литература лөсөдан уҗ пуктыны јона бура „Ордымын“ даҗ добитчыны лезны торја челады журнал;

15) Комі ныга лезанилы 10 во тырөм куҗа (декабр төлысын) лезны торја альманак, КАПП-са шленҗасөс сетчө гижөм вылө лыддыны мобилизүҗтөмөн. Возө вылө лыддыны коланаөн лезавны альманакҗас ударнөҗ кампаниҗас келлө;

16) КАПП-лы корены туж да востыны гижыеҗаслы клуб.

17) Вуҗны октабр 1-өд лунсаҗ өтүвја ВОАПП устав вылө.

Пролетаріат комі художествоа література гіжыг кадрјас лөгөдөм іылыг

1. КАПП-лөн, сіз-жө став комі гіжыг-јас пөвсын, нөбті-на абу робочөј, колхоз-никјас емөс өткымын. КАПП-ын уңдык шленые кресчана пөвсыг. Сотсіалізм реконструкціја кад корө комі гіжыгјас пөвсө выдвінітны пролетаріат нога выл гіжыгјасөс робочөјјас, колхозникјас, батракјас да гөл кресчана пөвсыг. КАПП-лөн којмөд конференціја шуө, мыј тащөм выл гіжыгјасөс быдтытөг комі література оз вермы прамөја нүөдны кое сотсіалізм стрөйтөм вөсна, оз вермы чорыда нүөдны вевкы ленинскөј пролетаріат идеологіја став гіжөдјасын.

2. Комі областын зев чорыда күтіс мунны промышленностлөн паскалөм, јонмөны, паскалөны выл колхозјас. КАПП-лөн масса пөвсын уж медвоз колө нүөдны заводјасын, колхозјасын да вөрлөзанинјасын. Сөмын сетые КАПП вермас бөстны зев јон речерв. Комі літературасө колө кыпөдны заводын, колхозын, дөланкаын, стөнө өшөдан газетөан, бур художествоа комі гіжөдјасөс лыддөмеан да гіжан медвозза тујјас рабеекторлы индөмеан. Зев ыжыд вніманнө тајө уж нүөдгөн колө пуктыны вевкыдыв настроеннөјаскөд тышкасөм вылө да ужалые јөзлыг вынсө сотсіалізм өдзөдөм вылө.

3. КАПП-лөн којмөд конференціја индө коланаөн быд вылынжык школаын (ШКМ, техникум, фабзауч, производство ғырыгжык курсјас вылын), Мөскуаса да Ленинградса землачествоас бердын котыртыны література кружокјас, щөктыны КАПП секретаріатлы да Обл. велөдан јукөдлы пырыг-пыр сетны программајас комі да роч літератураөн төдмасөм јылыг. Література кружокјаслыг ужсө јітны культура ужјасөн робочөј, колхозникјас да вөрлөзөгјас пөвсын. Рекомендүјтны школајас бердын да література чукөрјаслыг лөзны кіөн гіжан журналјас. Журналјасын лөзны художествоа гіжөдјас өніја олөмыг, мытчөдлыны классјас костын тышкасөмсө, сотсіалізм течөмыслыг өдзөмсө да с. в.

4. КАПП-лөн којмөд конференціја щөктө став КАПП-са шленөс таво мөдөдлыны колхозјасө, заводјас вылө, вөрлөзанинјасө, отсавны заводітчөм выл гіжыгјаскөд тыртны промфінпланјас. Отсавны өіктјаслы, заводјаслы улысса печат пыр да гіжыгјасөс тајө гөгөр котыртөм пыр отсавны тыртны программасө, бырөдны прорывјасөс, котыртны ударничество да с. в.

5. „ОРДЫМ“ журналөс колө сувтөдны выл гіжыгјасөс робочөјјас, колхозникјас, батракјас да гөл кресчанаыг кыскөм, быдтөм вылө, журналын колө лөзны слабытнык і буржык гіжөдјас да лөзны најө јылыг индөдјас, кызі идеологіја бөксөан, сізі-жө і форма бөксөан. Конференціја щөктө Ёобдінса Вікторөс тајө ужнас јурнүөдны. Журнал „Ордымын“ паскөдны прамөјжыка критика јукөд, печатајтны література велөдан кружокјаслы программајас, индөдјас да с. в.

Том гіжыгјаслы гіжөдјас кузаныс индөдјас сетөм могыг да најө велөдчан ужөн вевкөдлөм могыг КАПП секретаріат бердө лөсөдны літконсультатсіја. Літконсультатсіја ужө кыскыны став буржык комі гіжыгјасөс да література бердын ужалыгјасөс.

6. Гіжыгјас выл кадрјас лөсөдны не сөмын література кружокөан. Выл кадрјасөс колө лөсөдны сіз-жө і газет редактсіјаын да Комі ніга лөзанинын. Конференціја прөветствуйтө комі література торја курсјас Комі ніга лөзанин бердын чукөртөм. Буржык гіжыгјасөс колө кыскыны Комі ніга лөзанин аппаратө.

7. Конференціја лыддө коланаөн лөктан воөн мөдөдны література ВУЗ-јасө еща вылө кык мөртөс.

8. Корны Комі ніга лөзанинөс лөзны Комі і роч художествоа література маркөизма хрестоматіјајас, література лөсөдөм јылыг учебникјас, роч классікјаслыг да пролетаріат нога роч гіжыгјаслыг буржык гіжөдјасөс, кодјас вылыг ескө комі выл гіжыгјас вермісны бөстны обрачетјас.

Менам кыв коймод КАПП конференцсја вылын

Конференцсја—жорт!
 Ме отик винт,
 Төрүт-на сувти
 КАПП-ө шленө,
 Но от вунөд—
 Ме коммунист,
 Оз вермы шамыртны
 дышлун менө.
 Тавосна теча
 Жеңыдик кыв
 Мед коса доркод лечыд
 Сөлөмсаң горөдла.
 Ми чуксасам
 Кос шөрын,
 Көн ловја
 Коммунистлөн вын,
 Көн оз вермы кувны
 Кывбур течыслөн
 Төчитөм кыв.

* * *

Војвыв му,
 Војвыв крај,
 Код теныд төдө
 Муыв озырлун?
 Тенад нымвылө
 Витвоын
 Усө вел ыжыд паж!
 Вөрөвмөс течны—
 Ставнымлы тувтчавны зумыда—
 Талунја мөг.
 Зурөдө жемјыла щөтјасөн
 Коді бөрын,—
 Коді шатласө,
 Кодлы шөг.
 Коймод во вылө
 Тувтчим.
 Чужоны заводјас—
 Индустрјалізатсја!
 Чржөмным
 Ставнымлөн гөрд.
 Ыргөн морөсөн
 Пиекөдам туј.
 Быд топканө
 Лываөн
 Талөмөн сүј.

Колхоз мујас вылын
 Розјалө су.
 Шпыңјалө
 Олөмлөн талунја лун.
 Чүжө
 Ва вомөн вужны
 Көрт пос.
 Партия
 Робочөј класслөн
 Оз вермы
 Нөкөн колыны кост!
 Шпалјасые шпалјасө—
 Туј куза
 Векыда
 Тувтчалам ми!
 Векыда,
 векыда
 Мусө-і мортсө
 Радејтам,
 Радејтам,
 Вылмөдам,
 быдтам,—
 вежлалам ассыным лы.
 Партиялөн,
 Республикалөн
 Чужтөм пи,
 Көн ез ужав,
 Көн бы ез вөв—
 Лунјыны пуктө
 Ассые ки.
 Косшөрын
 Полөмјас бырөма
 Сөлөмным збој!
 Партия—буксир!
 Вапаныд кыскө миллионы.
 Кыз-жө ми гижыјас
 Асланым төчитөм кывјасөн
 Отсалим?
 Кызі чүлкөдчө пөс?
 Чүжі селькор.
 Быдмөны куржокјас
 А гижыелөн
 дыша-на вөрө чуң
 Вөрөдны гижысөс—
 Кіјасые зорјасным усөма
 Гинтө көс кун!?
 Ем мијан

— „**ЮН ТЫШ**“
 Мытчысё „гүдөк“
 Ем мијан поснідік віет!
 Но лыддыны
 Сёлөмөсө ылыштны,
 Ылыштны бур пөт.
 Талунја лун
 (Пасјөј моз вун)
 Абу-на чужтөма,
 дај көјдысыс
 Көчтөм-на.
 Тыш костын;
 Колхозын,
 Цур вылын
 Кар шөрын—
 Сувјім велъ уна вуж,
 Но ошпыены ынөмөн.
 Абу ештөма промфинплан,
 дај бура-кө
 Плансө төлысэ журвылын
 Лебөдө сан!
 Мед мукөдлөн
 Вочакыв зептыс кујлө,
 Ем-на мијан
 Вына сыв
 Шамралө,—
 Морөс бердас кутлө.
 Конферентсија!
 Терыба!
 Зилжыка
 Гіжысөсө, поетөс
 Кошөрө сүй.
 Журјасын
 Мед ез рувјыв РУЈ!
 Відчысө розјалан му
 Гөгрөс кывјасөн
 Лолавны кыч лун.
 Ен колтчы,—
 Олөмсө суй!
 Кіріпчјас костө
 Цементмоз вод—
 Тащөм талуңја мог!
 Ставнымөн кыламө ми:
 Ыок горшөн горзөмсө,
 Кылам гајјаслыс шы,
 Зверјаслыс ковшысө—
 Колө чорыд
 Робочөј кі!

Нуөд-жө,
 Векөдлы
 Партия.
 Векөдлы—класс!
 Мед
 Быд
 Кыв дорын
 Вөлі тенад
 Гөрд пас!
 КАПП—абу сад.
 Тани пусө олөмлөн кыв.
 Мувыв пекөдчан кад
 Колө
 Большевиклөн сыв.
 Мувыв мортјас
 Мијан оз вун;
 Кад јөз костө петны—
 Олөмө сун!
 Јорт,
 Конфе-
 рентсија!
 КАПП-лы колө сетны приказ—
 Палөдны јур,
 Ыстыны јөз костө
 Мед гіжысјас,
 Поетјас,
 Селкорјас
 Гора кывјасөн
 Большевик өдөн
 Тувтчалісны воңө—
 Тајө лоө медча бур!
 Нуөд-жө партия!
 Векөдлы,
 Аслад лонтысан өдөн,
 Кутам ми тышкасны
 Те улын
 Медбөрја вірөз.
 Ми—өтї жыр,
 Код кыпөдө щөщ социализм,
 Но јур вылын
 Мед војдөр
 ПАРТИЈА,
 КЛАСС
 А та бөрын
 Мукөд пас!

МОСКВА

НЫЗІ ЧУЖІС ГРІША

ВАН.

I

Коркө вөвлі жежыд сарлөн
Ыжыд вын да чорыд кі.
Сіјө шапа пырые шуліс:
„Быдтор керны вермам мі!“

Азым көјін моз ез кужлы
Бурсө вөчны жежыд сар.
Сылые локаломсө төдліс
Уна еікт да уна кар.

Сіјө щөктөм куза кісеіс
Лыдтөм ужалыелөн вір.
Штык да пула жежыд сарлөн
Некор та вылө ез быр.

Озыр мортлы, чіна мортлы
Секеа олөм вөлі—рај.
Налы важысаң-нын вөлі
Жежыд сарыс муса ај.

Сөмын тілесе-мырые војтыр
Гажа лунјассө ез төд,
Сөкыд ужөн муртса верміс
Корены аслыс кынөмпөт...

Тащөм кадө Шордор өіктын
Жакө Грішлөн чужіс пі.
Көт-і ковтөм кага вөлі,
Сіјөс куту моз он ві.

„Аттө дівө,—кајтіс Гріша:—
Бара содіс өті вом!
Баба, баба, мыј те лоін?
Кор-нө воас талы пом?“

Но-да, нінөм тенө відны.
Аслам мыжкөј ем-жө тап.
Пыд, мајбыр, абу јөзлөн—
Мелан мунө чужөмбан!

Кычкө, гашкө, верда, быдта,
Жен-кө отсалыштас мем.
Онi сiзiмлы-нын колө
Вурны паскөм, вурны көм.

Візөд, баба, сошајт пілөн
Аслас бағыслөнкоф ныр...
Муна поп ордө да щөкта
Пыртны кагасө зікпыр!“

Вічко дорө довгіс Гріша.
Віна јүө, вөлөм, поп.
Плешыс гөрдөдөма, паскыд,
Бытө јағын пөрые гөб.

Адзіс Грішаөс да тошнас
Пырк-пырк керіс: „Теныд мыј?
Гашкө, гөсөч вылө вајын
Менам матушкалы выј?“

Тажө јуалөмеыс лудзіс
Жакө Грішлөн балабөж:
„Муса батушко, ен лөгае,
Выјсө баба ез-на чөж.“

Коркө чөжыштас да ваяс,
Муса батушко, ен пов.
Талун сіјө меным содіс
Семја пыщкө өті лов.

Нөлөд пі-нын чужіс менам.
Көт те амың сесеа сыв.
Сыые өпріч, ен-кө вунөд,
Ем-на кујім зөла ныв.

Сөјые уна, нанөј еща...
Но-да, сорні тајө мөд.
дыр-ө вічкоад те, батуш,
Пыртны кагасө он пет?“

Румка віна батуш јуіс.
Сесеа мөдөс—гулк да голк.
Кыза солаліс да вомас
Сујіс зөннас чіпан колк.

*) „Важөн і өні“ нима кывбура новестлөн тор.

Закуситом бэрын шүис:
„Часлы, регыд пета ме.
Выј-кө абу, пыртчан удеыс
Мыјөн мынтан ескө те?“

Гриша копрасегтыр мытчиэ
Поплы езыс четвертак:
„Таыс кыңзі, слөј-кө еурас,
Вота матушкалы щак!“

Попад-далөн гөлдөс лыбис:
„Но-і мүдөр-жө те, зон!
Четвертак вылад мыј нобан?
Щаклөн сыыс ічөт дон.“

Теныд бағуш возад, Гриша,
Оз ков топөдчыны сіз.
Аски мјанлы лок ыцкы
Мөдлапөлын өтөі віз!“

Төдіс Гриша, поплөн віздыс
Абу ічөт пуктантор.
Сені мыреыны-кө пондан,
Асылд ыцқан сесеа кор.

Попад-далы сіјө візіс
Полігтырја вочакыв:
„Өні, матушкадј, менө
Бығөо гартыштөма тыв.“

Гортса ужөн зікөз тырі.
Быд лун мыреа сы-ні-сад.
Весег пукеывны ог ештыв.
Кыкнан кіөј—ставыс гад.

Локны ыцкыны ог көсјыс.
Коркө верма вајны пес.
Выјсө, матуш, ог-жө вунөд,
Пондас лыетыны-кө мөс!“

Вөсөні парјыс попад-далөн
Лоі скөрмөмысла кыз.
Бағуш шүис: „Тенад, Гриша,
Абу еөлдөм—чорыд із!“

Зік-нын лок вылө те меным
Візсө ыцкыны он лок.
Ачыд неважөн-на вісін,
Ружтін-горзін: ок да ок!

Секі теныд Крістос-јенсаң
Кевмі ме зонвізалун
Шаңжык мортлөн тајө бурыс
Кувтөз, дерт, ескө ез вун.

Мыј-нө керан, он-кө отсае,
Аыш-кө теныд, оз і ков.
Пітө пырттөг огө колөј—
Абу мыжа сылөн лов.

Німсө сылы „Јуда“ пуктам.
Јуда лоас тенад пі.
Со тај менам метрік-шнурыс*).
Сетчө пасјам сіјөс мі!“

Поплөн ныр улас-нын ніга.
Кіас перө, сөмын гіж.
Серам петіс попад-далөн.
Садтөг повзіс Јакө Гриш.

„Ој-ој, бағушко, ен ласкы
Менам пілы Јуда нім!
Тајө нмыс вывті мігтөм
Мед көт лоас Серапім!“

Јакө Гришлөн еөлдөм топкө.
Мүдөр бағушколы теш:
„Ме-кө Јудаөн-нын шүі,
Серапім вылө ог веш!“

Гөгөрвоіс секі Гриша:
Некыз „Јудаыс“ он мын,
Поплы турун он-кө пукты,
Он-кө песышт сені вын.

Өдіө-өдіө сіјө шүис:
„Кытчөз повод-далыс кос,
Муса бағушко, ме теныд
Вічтө ыцка, со-крістос!“

Пасјы піөс Серапімөн.
Тајө нмыс абу лок.
Ем тај матушкалөн карын
Тащөм нма ічөт вок“.

Матуш јумыртыштис вомсө:
„Зев тај, Гришукөј, те јое!
Менеым вокөс тенад пікөд
Оз-на өтлаавны поз.“

Міјан папа, карса дакон,
Гора сывліс „многа лет“.
Тенад бағыд, лок еөд мужік,
Сөмын равзіс „мағ да сөт“.

*) „Метрік-шнур“—Важ поцјаслөн шнурү-
төм ніга, кытчө гикавлісны чужысјасөс, кулысјасөс
да венчајтчысјасөс.

Менам вокыд аркірежлы
 Быд лун пузодлывлө шај.
 Kodі тіјан воғын сіјө,
 Но-ко мөвыштлы те вај!

Сылөн нıмыд—Геранıмыд—
 Бытө сөстөм жежыд лым.
 Геранıмөн оз ло пыд
 Тырмас сылы Иван нıм!“

Попад-далөн шапа пырыс
 Воҙө чурғодчыштис зоб.
 „Геранıмыд, дерт, оз лөсав“,—
 Лөзис вомгорулас поп.

Гриша јонжыка-на рамміс:
 „Шан-но, матушкај, шан!
 Оз-кө вичмы Геранıмыд,
 Лоас піј Гриша Ван.“

Муса батушко ен төждыс
 Менам көсјөмы оз вун.
 Аски вичсө теныд ышқа,
 Ог-нын мукөдлаб мун!“

Четчис вина сажыс батуш—
 Рушкы пәскыд, плешкыс гөрд:
 „Ыжыд ағтө теныд, Гриша,
 Ен-кө мїјанөс те јөрт!“

Кушөм бурис татыс артмас
 Јучкї вистала ме со:
 Менам зорөд турун содас,
 Тенад Јуда пі оз ло!

Иван нıмыд вел-жө мїча,
 Абу көјин, абу ош.
 Те-кө ужалыштан меным,
 Тенад тілөмыд оз вош.

Мөда-мөдлы, кывзы, Гриша,
 Јенмыд шөктө вөчны бур.
 Зікпыр вичкөй ме пета,
 Көч-і вичө менам јур!“

Посні воковјасөн мөдіс
 Кага пыртчанінө поп.
 Пырис вичкөй да усис
 Небыд рушкы вылас—шнөп!

Кызкө бауасис, сувтис.
 Матын вөлі пөрыс фак.
 Батуш піңас сылы зургис:
 „Мыј те узан, зор лөшак!“

Образ воғын вичкө стөрөж
 Öztis егім вөсны еис.
 Факөн вомөмыс јортчөм петис:
 „Кыкыс тырмас, фавөл пыг!“

Стөрөж вежан вылө скөрміс:
 „Коктө чышкы, рака еін!
 Быд лун најтчөдөннө жожсө.
 Тїјаныс со он і мын!“

Вежан ассыс вежәпісө
 Јөкыс чабыртис: „Ен бөрд!“
 Вежәј тыртис көзыд ваән
 Кујим кока ыргөн пөрт.

Воҙө вичөдлан-да, ставыс
 Зарні еурја, зарні тас.
 Олтар забор вылын, шөрас,
 Пәскыд плөша „ыжыд спас“,

Спаскөд ортчөн, кыкнан бокас,
 Уна мукөд пөлөс јен—
 Kodі тоша, kodі тоштөм,
 Kodлөн петыштө-на гөн.

Кулөм бөрын налөн лөлыс
 Неког бытөкө ез кув.

О р д ы м

Өтi мученича-пывлыг
Батуш нулис кынѳм ув

Сесса рiзiасiс коркѳ.
„Но-ко заводiта ме!“
Буши-вашi факѳн кылѳ:
„Вежај, јуктышт менѳ те!“

Пошлѳн воесiс терыб лыдѳѳѳм
Барабан-моз: тор-тор-тор!
Факѳс бокас вежај тувкiс:
“Парта ваја рытладор!“

Бiргѳн пѳрт воѳын ез тырмы
Пошлы борѳдчыны дыр.
Пыртчан торлѳн лолыс јурдiс
Быѳѳѳ гѳптѳ уеѳм шыр.

Ваѳ сунтѳѳ пѳжкоѳ вѳлi,
Васыс пегiс сѳстѳм ѳк.
Кѳзыд ваѳ пырлiс кага,
Ез тај, мајбыр, тенi шык.

Выјѳн мавтiс сiјѳс батуш:
Те-пѳ анделјаслѳн јорт!

Таѳi содис Шордор еiктын
Иван нiма ѳола мѳрт.

дыркоѳ нiмкоѳасiс Грiша,
Со-пѳ артмѳдчи ме кыз!
Сесса кык лун зiла ыщкiс
Мѳдлапѳлын пошлыс вiѳ.

Кѳжмѳд лунсѳ куртiс, ѳѳвтiс,
Ез-i пукав ѳтi суѳ.
Зера кад вылѳ-нiн колi
Аслас турун пуѳтан уѳ.

Грiша мѳвпалѳмѳн вѳлi
Вел-на батушкѳыд бур:
Мiстѳм тешкоѳ Јуда нiмнас
Ез-на јанѳд ешлыс јур.

Кѳт-i сѳкыд вѳлi сылы,
Кѳт-i вiеiс ешлѳн мыш,
Пошлыс ылѳдѳѳм ез качав
Пемыд јура Јакѳ Грiш.

Ј

У

Г

В Ö Р ы Н

Сулалö вөр.

Шувгö.

• Скөр.

Увгöны

Төв-і гожөм

Совоса

Пожөмјас,

Козјас

Шапöе—

Көсјöны

Важ моз-на

Ыждыдавны

Комі

Ужалыс

Јöз вылын...

Грым муні

Гым

Пу жылöз

Качліс

Лым.

Сырк муні

Му...

Вөрлезыс

Пөрөдіс

Пу!

Кыз кер.

Таркөдчö,

Саркөдчö,

Грымөдчö...

Коді?..

Коді локтö?

Багатыр трактор

Вөр шөрті

Шывкөддö.

Вөсөма јаг шөрö

Мір, туж.

Уј, жö, кер тыра трактор,

Уј!

Мі вермім.

Тырмас, вөрöј!

Міјан вылын

Наргитчін дыр.

Онi мiјан јөрö

Пыр!

Чöv ов, лаңт!

Шыр—

Код ло!

І вог...

Вөр пын

Клонгö чер.

дас сурс морт кын

Назгö піла.

Комі парма паста

Кувгö-ветлö

Ужалыс јöзлөн сіла.

Бус-щын!

Квајт миллион да жын

Кубометр

Таво вылö

Лежöма мед!

І лоö лежöма!

Выл олөм течöмлы

Квајт миллион да жын

Кірпич

Пуктам мi сіз!

„Онö пö течöј...

Јур вылад пөрö“...

Тi шуад пыскылтад

Вескыдвыв кыскыјас.

Ен сөрöј!

Бостчим-і течам,

Абу вöт,

Вемöс.

Ужалыс војтыр

Ас вын ебöснас

Петкөдлö шемöс:

Кымын грандиоза*) завод

СССР паста

Кыпөдіс таво

Ужалыс кі!

І тi,

Вөрпыщса

Ужалыс котыр,

Ен чотöј!

Чорыда нуөдöј

Витвоса планыдлыс

Көјмөд вөтö!

Сулалö вөр.

Шувгö.

Скөр.

Клонгö, назгö

Миллон чер да піла.

Зулкјөн пүö үждөн сіла.

Тракторлөн увгөм,

*) зев ыжыд

О р д ы м

Вырпу шувгём
Гудрасё пілакөд,
Черкөд...
Мі щупам выль олём,

Лептам
Сотсіалізм нїма керка.

ІЛЛА ВАГ.

d ö џ ö р ы н

Сөвет му межати
Гөрд лыые ветлө.
Ывлаыс
Сап пемыд...
Шуҗлалө төв.
Лі зерөн вылысаң
Төв нылыд лезө...
Гөрд лыые
дөџөрын
Ветлөдлө чөв.
Төв шыыс
Кывзысө
Гөртладор муыс:
Вынјөра ужалыс
Ырјөдлөм шы;
Мөдарсаң—
Көрыштө
Врагјаслөн дукуыс,
Пуркјөдлө газјас
аа пороклөн щын.
Гөрд лыые
Јонжыка
Шөзыртө пішцаљ,
Збојжыка
дөџөрын коллөдө вој.
дөџөрлөн

Өгыркод
Зуалө сінјас—
Ловја-нї кулөма
Оз сїјөс еој.
Кылана пелјасыс
Чошјөдлө кыө—
Төв зыкас
Мортлөн шы
Оз сыыс берд.
Лі зерыс
Оз чіткырт
Сінјассө сылыс,
Пемыдыс
Морт вуҗөр
Оз сыыс зөб.
Сөвет му межати
Гөрд лыые ветлө.
Ывлаыс
Сап пемыд...
Шуҗлалө төв.
Лі зерөн вылысаң
Төв нылыд лезө...
Гөрд лыые дөџөрын
Ветлөдлө чөв.

С а н д р і к Ј о г о р

ÖFITOPJA ДРАМА

Ворсыҗас:

Сілаһҗеј Пöтаповіч (Сілан)—леснік.

Наста—сылон ныв.

Крутöј—партизан

Гурјев—капітан—белогварҗејч.

Робертс—англичанин.

Пузанков—белогварҗејч.

Белогварҗејчяс—2 морт.

Ворсө 1919-20-öд војасө, кор војвылө водісны белöјјас. Золінҗі вөркерка лесніклөн, өдд вөр шөрн. Шүҗаһи 2 зөла öшин, вескыдладор бокас öзөс, пызан, скамјаяс, пумы вөчөм крөвав, стенин öшалө кык ствода һіҗал.

Зававес дептгөн стсена вылын Робертс, капитан Гурјев, Сілан і Наста. Робертс пукалө пелөсын, вомас зев ыҗыд калман, вөчөдө аслас валеҗа кок вылө. Зев ыҗыд јон морт, паскыд пінјаса. Капітан Гурјев кыз морт, куҗ, öшалан уска, пукалө пызан саҗын, öшөчөма гырҗа јылас да локыс вөчөдө Сілан вылө. Сілан пöрыс морт. леснік. 63 арөса, зор, шөчөдөм јуреја, золінҗик тошкз—паскыд пелөмјаса морт. Наста—ныв 20 арөса, пукалө пыдыс стсена бердын.

МЕВВОЗЗА ПЕТКÖDЧÖМ

(Сілан, Наста, Гурјев і Робертс)

Гурјев (Сіланлы). Те сөҗкө он төд, көһи сөјө Крутөјыс?

Сілан. Кытыс-нө мөјанлы төдны, ваше благородіјө? Ачыд-өд адҗан кушчөм інын олам, мукөд дырјі ловја лов он адзвыс зөһ төлыгөз.

Гурјев. Көҗ мыҗ-а, сөјө көһкө тани. Гөгөрвоан, тани. Сөјө ылө мунны ез вермы. (Уса вөчөдө). Те, гашкө, төдан да он көсҗы вөставны?

Сілан. Мыҗ-нө мем соссыныс, төда-кө вөлі. Меным вескод Крутөјныд тјјан.

Гурјев. Төда ме тјјанөс, таҗі ті ставныд сыланныд. Сөмын мөд ногөн вөчлывланнныд-а!

Сілан. Нач прөста шуан, ваше благородіјө, ме вот сөҗимөд дасөс-һин тырта да һекодөс-на ег пöрјавлыс.

Гурјев. Но смотри... (Робертсы). Вы слышите, сер, он говорит, что һичего не знает.

Робертс. Напрасно вы доверяјт. Он должен знал.

Гурјев. Должен. должен. Ја вот тоже полагају, что должен, однако...

Робертс. Однако, вө должны ісполнлал, то, что вам прөказал.

Гурјев. (Робертсы, боко һүдөдөмөн). Сер Робертс, вы англичанин?

Робертс. Вө может в етом не сомневајса.

Гурјев. У вас ест в Англөі земля?

Робертс. Англичане імејут землу во веек странак.

Гурјев. Нет, ја вас спрашөвају, імејете ли вы собственнују землу? Вы помещік?

Робертс. О, јес. Ја імеју 25 акр помещја около Пөју-Кесель.

Гурјев. Ја імеју не 25 акр, а 2000 декаҗин около Пензы, но у меңа нет јејө, у меңа јејө отһалы.

Робертс. Вө должен јејө возвращајт, а мө англичане, вам будут помогајт.

Гурјев. Ја в етом не сомневајус, но і вы не сомневајтес: ја сделају вео, что возможно, потому что ја офітсер і помещік. Етот һегодај будет һаҗден...

ВАРВАМ

Октябр 3-5-öд лунјас муніс пролетариат комі гіжыёаслөн областувса 3-öд конференцїя. Конференцїя вылын вöлыны өөрчїяс: 1) Комі художествоа литературалөн реконструкцїя кабö моҗас; 2) Гїжыё кадрјас лөбөдөм.

ПРОЛЕТАРИАТ КОМИ ГИЖЫЁАС АССОТСИАТСИЛАЛӨН ГАЗЕТ

№ 1

ОКТАБР 15-ÖD ЛУН 1930 ВО

№ 1

Пролетариат нога комі гіжыёаслы став ужсö бергöдны партїялыё генеральнöй тувїзсö оломö пöртöм вылö

МИАН МОҖАС

Тајо, Ордым" №-ын ми печатламам
КАПП Ш-öд конференцїялыме резолюцїяс.

Мыҗ медыкындорјасыс тајо резолюцїясас?

КАПП-лөн III-öд конференцїя бол-шевїк ногон фондальс художествоа комі литературас, индїс вескыд тујјас воцö-вылö портны комі литературавыл војвыв стрöгтан јон брукцöб.

"Став ужсö гїжыёаслыё бергöдны партиялыме генеральнöй высö оломö программа тыртомъан, выл фабрик-заводјас стрöгтомъан, колхозјас тецöмъан" (Вїзöд резолюцїяс).

Та өөрті өнї колö мунны КАПП-лөн уж, пролетариат став комі гїжыёаслөн творчествоныс колö лоны бергöдöма та вылö.

Оноц-на-кө ми лкыдылм натöнал пышкөса, весөг буржуазїяса мөшїяса гїжöдјас бур гїжöдјасон, воцö стц пöч-кыт өс номы. Пролетариат гїжыёон ре-конструкцїя кабö вермас лоны сьмын сїё, кодї аслас јос өрүжöбөн тышк-кө соцїализм вöснө, тецö соцїализмöб. Сьмын тајо подув вылас ноцö гөтөрнө-ны КАПП III-öд конференцїялыме шу-öмјассö, гөтөрвонны художествоа комі

литература воцмн судалыме моҗассö.

III-öд конференцїя шүс реконструкцїя кад крöмјас өөрті перестроитны КАПП-лые став ужсö, вöчны сїёс мас-совöдөн. Ого-кө ми күтö лөбөдны выл гїжыёасöс комі работчöдјас, багракјас, колхозчыкјас да вөрлөчөдјас костык—комі литературас оҗо вермө портны зьмынлö соцїализм стрöгтыкз өрүдөб.

КАПП-лөн III-öд конференцїя вөс-кыда шүс: өнї комі литература перө-живајтö зөв ыккыд кртыс дај воцö вер-мас лоны соцїализм стрöгтыкјас болмы, ого-кө ми бырöбөд литературалыме олом-ыс бөрö колөмсö. Творческөй уҗын КАПП-лөн тајо медыкыд моҗ.

Пролетариат нога художествоа комі литература колö лоны классöвöй тыш нубөдөс јон выдөн, сылы колö куҗын художественнöйя сеткөдлыны сылы бнд-сама пöдөс формасö, сылы колö лоны соцїализм стрöгтыме выл јөдөс лөбөд-өбөн, Выл Војвыв стрöгтыме воцмн мунны отрадөн, кодї өскөн работчөй класскөд öтвалыме верме участувлунны соцїализм стрöгтомън.

Тајо моҗассö гїжыёаслы өс поц бу-вöдны, көсöдны-кө најо лоны пролетарїат гїжыёасöбөн.

Пролетариат комі гїжыёас коймöд конференцїялы

ÖТУВЈА ШЫÖАЧÖМ.

Народнöй овмөсми реконструкцїя нубөдгөн зөв ыккыд мөг сувтö худö-лествоа литература воцö: образа кывöдөн, художествоа гїжöбөн уҗалыме војвырöс кыжöдны сөдөмөсөн күтүчөны сөтсїазым стрöгтан уҗö, кытöдчыны овмөс кыпöдөн вїтвөсө план ноцö воөн оломö портны. өөрт, медым тацöм ыккыд ужсö вöдны, гїжыёаслы колö кыкыан көкөн сулавын пролетариат идеология вылын. Прөле-тариат гїжыёаслөн ассоциация—литературнöй фронт вылын медвоцмн мунны отрад, кодї чорыда тышкөбө партија генеральнöй тувїчө вöснө.

Медым венны партија генеральнöй тувїчө вылыме идеологияческөй фронт вы-лын бидөсөма пöдөс калтасөбөдјас, пролетариат гїжыёас ассоциациясїя гөтөр колö котырчыны пролетариат шакформа вылын судалыме литературга фронт вылын уҗалыме бнд мортны.

Ми, том гїжыёас да комі литература лөбөдөн уҗ вылын уҗалымејас, шöц көсөм лоны пролетариат комі гїжыёас радны, медым öтөмысө накөд, партија вөсөкөдөм улын да партија генеральнöй тувїчө вöснө образа кывöдөн тышкөсөбөн, стрöгтыны соцїализм, портны оломö вїтвөсөч план ноцö воөн.

Сы вöснө корам бөстны мїанөс КАПП-са шыкөдјасö.

Выл Парш.

Кырымјас: Ізјур Іван.

Пет Гев.

Костромін А.

КАПП-ЫН.

Изјур Іван гїкө вїот "Öстлөдөн туј" колхозјас ылыме да вїет "Вг ку-бөметр" вөрлөчөдны ударнычество јм-

Октябр 26-öд лунö коймөд конфө

Изјур Іван гїкө вїот "Öстлөдөн туј" колхозјас ылыме да вїет "Вг ку-бөметр" вөрлөчөдны ударнычество јм-

Робертс. Ві сльшком легоко говоріть.
Надо крікнуць—рускі мужік лубіць,
когда јему крікнуць.

Гурјев, да вео равно нічого не вы-
дет.

Робертс. А ві поробовайт. (Бара заводіть
візодны кок выло).

Гурјев. Ну, что же — попробоват не
трудно. (Сіланлы). Но, вістав, пёрые
чорт, тодан алы он.

Сілан. Ме-тај вісталі-нін, ог, меса, тод...

Гурјев. Он тод. Гашкё те - і Крутёј от-
рад јывеыс-на некор-ен кывлыв-да.

Сілан. Пёрјасны ог кёсы—кывлі.

Гурјев. Но кёв сійё бур, мыј-но те кыв-
ліи вај вістав?

Сілан. Німалё, зев отчајанној повтём
морт-пё сійё.

Гурјев. Сіэ. А мыј сійё вёчё—тёдан?

Сілан. Сійё-пё парвізаналё, белёјјасёс,
вёлём тіјанёс, тышкалё?

Гурјев. Міјанёс? А те-но ачыд коді?
Парвізанјас дор?

Сілан. Мыјла на дор? Міјан дела абу.
Мі ас выјын олам, міјан пайе белёј
кёв красној.

Гурјев. Те смотри, пёрые чорт, парти-
занјаскёд-кё вёдітчан, жагёда.

Наста. Мыј-но, ваше благородіјё, сецё-
ма грёзітчан? „Жагёда, жагёда“. А
мыые жагёдны?

Сілан. Те, нылё, лагт, ен шыае.

Наста. А мед оз-і повчёдлы. Чајтёны,
мі-пё-нін-і выјім, војакјас...

Гурјев. (скёрыс). Лагт, шуёма тенид!

Наста. Мем лагтнытё абу дыр. Сёмын
сіці повчёдлыны оз ков. Вісталёма-
тај налы—Крутёј јылыс кывлыны—
кывлім, а вот кёні олё, огё тёдёј.

Гурјев (Робертсмы). Вы слышіте, сер Ро-
бертс, оні продолжајут утверждаь, что
нічого не знајут.

Робертс. Однако, он должен знаь. Надо
біл. Рускі мужік лубіць, когда јего
біл.

Гурјев (бокё). Бура-тај те тёдан рус-
кёј мужіктё. (Сілан вылё ускёдчё, локыс
кутчісё голаас). Но, тырмас сесеа текёд
уна сорнітны, (вачкалё чужёмас). Кён
Крутёјыс, вісталан он?

Сілан (кіргё). Ог тёд.

Гурјев. Вістав кёні (вачкылё). Вісталан?

Сілан. Ог, ог тёд.

Наста (вувчысё Гурјев вылё да кутё кіодыс).
Лёз, жагёдан. Вірјуыејас!

Гурјев (тојыштё, Наста усё). Те тёд асеыд
местатё, текёд оз сорнітны.

Наста (кычёдчё). Кыз те лыстан мортёс
жагёдны? Мыые? Кушём мыж сійё
тіјанлы вёчіс? Лёз бурён! Он-кё,
сінтё - і кыска, јандыетём бугылтё.
(Ускёдчё Гурјев вылё).

Гурјев (лёзё Сіланёс да нёјтё Настаёс). Лагт!
Офітсер вылё лыстан воны? Кыкна-
нытё вот етен бердё сувтёда да лы-
ла. Лёбё салдатјаслы сета да вё-
дітасны.

Сілан (шідёсчанаёс). Ваше благородіјё,
прёсвіт сійёс, нёпём-на сійё, јёј ны-
лыд оз гёгёрво.

Гурјев. Лагт те, пёрые рака, уна ен
сорніт (Робертсмы). Так как-же, сер
Робертс, как відіте, нікакого толку.

Робертс. І тем не менее, мі должен
јего отыскал (сувтё). Ві понімајт, ка-
пітан Гурјев— мі должен. Он не мог
укоділь далеко, потому что он јест
ражен...

Гурјев. Так то оно так, но...

Робертс. Что јест „н-но“?

Гурјев. Жівучі оні, черті. Іному, ка-
жетса, вее кішкі разворотіт—осо-
бенно, ежелы разрывној пулеј, так
нет же уполчет в лес, іці, свіці
јего там.

Робертс. Капітан Гурјев, у нас јест
сто солдат. Ві должен обыскал кру-
гом десаь кілометр. Ві должен ловіть
етот бегун...

Гурјев (думајтёмён). Труднаја задача, сер.
Віделі наші леса? Вон оні за окном.
І так отеуда во все стороны—соцны
верст. Как тут најті человека? А
етот бегун Крутыј знајет здеь, не-
боь, все тропкі.

Робертс. Ну, і что-ж? Ја знаь, ето
ошеь трудно, — но ето возможно.
Раз мі упуетіль етот щеловек, мі
должен јего ловіть.

Гурјев. да где же јего ловіть, чорт его
раздери?... Где?

Робертс. Вам не надо волновајтс. (нубё
Гурјевёс бокё). Ја вам сказаь секрет:
етот партизан імел пакет. Он дос-
тавлајт пакет штаб Красні армі. Етот
пакет надо кватаь.

Гурјев. Откуда вы ето знајете?

Робертс. Откуда ја ето знаь? Ві на-
івныј шеловек, капітан Гурјев! Наш
штаб імелт много дёнгі, много пунт

стерлінг. Кажды пунт стерлінг—
рускі десаць рублеј. Ві по́нимајт?

Гурјев. Понімају.

Робертс. Ошн̄ много пунт стерлінг. І
жеслі ві ловіць етот бегун,—ві полу-
чат то же...

Гурјев. Ско́лько?

Робертс. Сто пунт. Ко́рош.

Гурјев. Ну что же — по́пробуем јешче
раз (мун̄о ѓдсѓ да горѓдѓ). Ва́кмістрѓс
ме дінѓ. (ѓдсѓ сајсан̄ шы: „Ва́кмістрѓс
кома́ндѓр корѓ“ (Сіланлы). А те, старік,
смотрі, вісталан-кѓ кодлыкѓ міжан-
лые татчѓ волѓм—відчые, лок лоас.

(Восѓѓ ѓдсѓ, пырѓ Пузанков).

Пузанков. Слушају, ваше высокоро-
дѓјѓ...

Гурјев. Вѓвјасыд шојтчисны?

Пузанков. Шојтчисны, ваше высоко-
родѓјѓ.

Гурјев. Зев бур. Сізкѓ вот мыј — те
боет ветымын салдатѓс да мун̄ лун-
выв, каменкаѓз. Ко́ре быд пу ко́с-
тые, быд куе́т пые.

Пузанков. Слушају, ваше высокоро-
дѓјѓ.

Гурјев. А ме мѓд ветымыннас муна
асывлян̄. Гѓгѓрвоін?

Пузанков. Так точно, ваше высоко-
родѓјѓ.

Гурјев. Но, с богом. (Пузанков петѓ).

Мѓд ПЕТКОДЧѓМ.

(Најѓ жѓ да Пузанков).

Пузанков. Чесѓ імеју јавітса, ваше вы-
сокородѓјѓ.

Гурјев. Вот мыј, Пузанков, ковмас кѓч
мыј, а корены сіјѓс, пышјыетѓ...

Гурјев (Робертс). Но что ж, дорогој
сер, појдомте?

Робертс. Ујес. (Быскѓ віна доз, јуѓ, сесса
сетѓ Гурјевлы). Пејт.

Гурјев. Ве́ема благодарен. (Јуѓ, чукрасѓ
тыр). Кре́пкаја штука.

Робертс. Пренч-ко́нјак. Ідомт. (Мун̄о
ѓдсѓлян̄, бѓреаныс Гурјев).

О р д ы м

Гур'ев (Әдәс дорсан грәбитә Силанлы). А те ен вунод, мыј ме теныд шуі.

Сілан. Ен сумлевайтчы. Мівөрын олые-јас, мијанлы некөдөз делә абу.

Гур'ев. Смотри (Петөны). (Стеена сайын гор. зәм: „Садіе“ да вөв кокшы. Сілан да Наєта пукалөны чөв. Сілан пызан дорын, Наєта мунө өшин дорө да вичөдө муныејас вылө. Кост).

КОЈМӨД ПЕТКӨДЧӨМ.

(Сілан да Наєта).

Наєта. Мунины, эверјас.

Сілан. Нөжжөжык, нылө. Кыласны да бара...

Наєта. Оз-нын кыныны. да мыј көт кыласны, өд кушөмөе, морт борееыд көјін бөрөа моз вөтлысөны.

Сілан. Мед вөтлысөны, медтыкө мијанөс оз вөрөдны-а.

Наєта. Оз тај! Төкөтө-нын ез жагөдны-а. Ок, батө, теныд өмөј абу жал сјјө?

Сілан. Мијанлы сыөз дела абу. Медым аеным ловјөн колім сөмын. (Скөр пырјі) Некушөм јолөм ез кут лоны—белөј-јас-да, краснөј-јас-да. Кушөмкө тыш да војна, зырто муснысө...

Наєта. Краснөјјасыс-нө, шуөны, мужік-јас дор олөны.

Сілан. Оти чөрт, ме ногөн белөј көт краснөј—чк өткоф. Вичөд, ставсө рбөзөритисны, јөз шыгјалөны, а налы војна колө.

Наєта. Төдмавны, батө, колө—коді сени мыжаыс.

Сілан. Нинөм сен унасө-і төдмавныс. Мијанлы сетчөз ічөт мог. Те, Наєта, том-на он төд, нинөм-на ен адзыв. А ме вывти быдеама олөмыс-нын мунліс.

Наєта. Краснөјјасыд-нө выл ногөн көс-јоны сјјөс вөчны.

Сілан. Кодөс.

Наєта. Олөмөс.

Сілан. Најө ескөн мыј оз көсјыны-да, вөчасны лі оз лі, код төдас. Сөмын мед мијанлы нинөм оз вөчны-а. Вај мытчы меным чер да шапка. Ветла да пес керышта. Јона-тај көчдөдны кутіс.

Наєта. А ме-нө мыј, өтнам колтча?

Сілан. Мыј-нө? Алі полан?

Наєта. Ог ескө-да... Сөмын...

Сілан. Но мыј-нө?

Наєта. Шуштөм кызкө. Мед ескө оз-жө бергөдчыны.

Сілан. Оз бергөдчыны, најө өнөз ылынос-нин. Но да, ме-өд зев регыд. Воа да сојыштам, лөсөд. Кылан?

Наєта. Но, мун-нө.

Сілан (кутчысө лөкаас). Аттө, кушөма куч-кіс проклатөјыд, өпи-на дојмө.

(Сілан петө, Наєта колө өтнас. Недыр мыети вичөдө өшиө).

НОЛОД ПЕТКОДЧӨМ.

(Наєта өтнас)

Наєта. Збыл-тај көчдөдөма. Кыці бара тащөмнас конөр ранитчөм мортыс кысө-а. Кынамс чикөз... Эверјас. Корөоны ваны. Ок, ескө, менам-кө вөла вөлі, ме ескө (кылө таркөдчөм).

Ој, мыј-нө тајө? Кодкө оз-ө таркөдчы? Оз, төлыс, тыдалө. (кызысө). Кажит-чис-кө меным-а? (кылө бара таркөдчөм). Бара? Код сени? (чөв). Коді сени? Шыас-но? (кызысө). Бытө-кө ымзө кодкө? Мыј-нө тајө? (бара таркөдчөм) Кытчөз он шыас ог лөз.

Шы (өзөс сөјсө). Лөзөј... Кылма.

Наєта. Гашкө те нарөсө, сизі нарган, пөрјасан?

Шы Лөзө-ој...

Наєта (повзыштөмөн). Аттө, мыј-нө вөчны? (өмөла) Нө мед инө, виччысөлы, вөста, пыр. (мунө, етеныс бөстө пішцаз лөсөдө лад вылө да вөстө өзөс. Өзөстө шатлалөмөн пырө Крутөј).

ВИТӨД ПЕТКӨДЧӨМ.

(Наєта да Крутөј).

Крутөј. Аттө-наеибө... Шонтыены...

Наєта (лөсөдөма пішцазө паныд). Коді-нө те лоан? (Крутөј шыасөтөг мунө пач дорө) Но, но, ен вөрчы—лыја-өд.

Крутөј. Он повчөд... Менө сиз-нын лы-лөмаөс. (Пукөс пач дорө) Те нө мыј Сілаңҗеј Потаповичыслөн ныв лоан лі, мыј лі?

Наєта. Мыј көт і сиз.

Крутөј. Зев-тај збој вөлөмыд.

Наєта. А те-нө коді?

Крутөј. Теныд-нө мыјла, да те ен пов,

Сыктывкар—Пинуг кост көрттүлү насым

- ме нинөм ог вöч, менам киöй дој-
мöма.
- Насҭа. Збылыс?
- Крутöј. Те пукты есијö повзöдчантö,
да вай кущöмкö рузумтор кiбе көр-
тавны.
- Насҭа. Зикпыр. (пуктö пинчал, косалö кичышкöд
да сөгö). На.
- Крутöј. Те-тај зев бур вöлөмыд, вай
сизкö отсав щöщ, i кiбе көртавныö.
(кöсјö кулны паскөмсö) Ој, јона жö
дојмö.
- Насҭа. Енлы ме теныд отсала (отсалö
кулны паскөм). Көн нö тазсö тенö дој-
дiсны?
- Крутöј. Вöчiсны - тај бур јöз, гбегитö-
дiсны.
- Насҭа. Кодјас-нö? Кущöм јöз?
- Крутöј. Кущöм? А те-нö мыјла?
- Насҭа. Он кöсјы, ен-i вiстав. Ме-i ачым
тöда.
- Крутöј. Тöдан?
- Насҭа. Белöјјас, дерт?
- Крутöј. Тöдан-i ем. А мыј сенi i тöд-
нысö, код-нö сесеа наые кынзi.
- Насҭа. Те-нö кодi лоан, гашкö парҭi
зан-да?
- Крутöј. Но-i ныв-жö те, быдтор колö-
тöдны... Абу, ме странҕик, моцiјас-
лы јурбитны ветлi...
- Насҭа. Абу странҕиккод-да.
- Крутöј (серöктö). Ме сиз-жö чајта, мiса
абу сыкод.
- Насҭа. Ме вот думайта-да, тајi те бөр-
еа вөрöдыс вöтлысöны.
- Крутöј (кылöдчыштö). Те-нö кызi тöдан?
- Насҭа. Кыз-нö ог тöд, öнi-на мiјанö во-
лисны-да, баҭлыс јуасiсны.
- Крутöј. Но-i мыјнö?
- Насҭа. Јуасiсны--енö-нö адзылö мi, жö-
ни зөбсаө парҭизан... кызi-нин шуiс-
ны, вунöдi овсö...
- Крутöј. Абу-ö Крутöј?
- Насҭа. Вот. вот, сизi ем, Крутöјөн i шу-
исны.
- Крутöј (сöкыда). Сизi (кост). Тенö-нö, бур
нылöј, кызi шуöны?
- Насҭа. Настасаөп.
- Крутöј. Сиз. Те, Насҭа, тöдiн менö: бу-
рöщ ме-i ем Крутöјым. Он выдајт?

Насҭа. Мыј?
 Крутөј. Он меса, выдајт, белөјјасыдлы он вузав менө?
 Насҭа. Абу-нө јанчим сиз шуныд?
 Крутөј. Пөдлиннө, ҥе ладнө лој јуалө-мөј. Төда он выдајт, ас јөз өмөј јорта-јортөс выдајтлөны? Кыкнанным-өд гөл јөз пөвсые. А вистав, важөнташ вөліны?
 Насҭа. Муртса-на мунисны?
 Крутөј. Унаөн најө?
 Насҭа. Унаөн. Морт со, налөн медыжыдјасыс кыкөн: өвкыс бығғө ми-јан морт, куҭ тушаа, куҭ усјаса, рочөн сорнитө-і, мөбис зев мietөм, вi-зөдны весег зывек.
 Крутөј. Кущөм-нө?
 Насҭа. Ачыс куҭ, кi-кокыс локыс лөг-јалө, калманөн куритчө, дај сорнитө кызкө лок ногөн.
 Крутөј. Лок ногөн шуан?
 Насҭа. Тыдалө, абу роч морт, немеч-ли, англичан-и-ли, мы-ли. Пиҥјасыс зiк вөвлөнкөд, паскыдөе.
 Крутөј (думажтөмөн). Сиз. Најө-і емөе, ме бөрөа вөтлысөны (скөрые) ен-на терма-өбј, оз еур тiјанлы, мыј кореанныд. Көт вiјөј менө, а оз шед. (Насҭалы) кытчө-нө мунисны, те ен адзыв?
 Насҭа. Тенө корены.
 Крутөј. Ме ог сiјө јуав: кодарлаҥө ме-са сетчiсны?
 Насҭа. Каменкалаҥ мунисны-і, талаҥ асыввыв-і, гөгөр көсјөны кыщовтны, быд пу коласы-нө кореам.
 Крутөј. Сiзкө-і муннытө өнi меным ҥе-кытчө. А муннысө, Насҭеҥка, ҥепре-меннө колө.
 Насҭа. Кытчө-нө те мунны көсјан?
 Крутөј. Колө, Насҭа.
 Насҭа. Он-өд вермы муннытө, кынман кытчө-кө. Вiрыд век петө-і.
 Крутөј. А мы-нө мем вөчны? Зiк өткод-кувнытө, муна көт ог.
 Насҭа (ҥедыр мысғи). Колтчы татчө. Шоп-тыс буржыка, секи-і кыдлы кокҥид-жык лоас.
 Крутөј. Ағғө теныд, Насҭа. Ог вермы татчө колтчыны.
 Насҭа. Мыла-нө?
 Крутөј. Воасны-кө, меным дај тiјанлы лок лоас.
 Насҭа. Зөбам. дај сiјөс щөщ зөбам, мыј те ордын выјым.
 Крутөј. Мы-нө ме ордын?

Насҭа. Пакет-тај, кущөмкө, краснөјјаслы нуан. Лок сорниа мортыс өнтај сы јылые куҭ ускамыслы виставлис. Дај уна өм көсјыеіс тенө кутөмые сетны.
 Крутөј. Со вөлөм мыј.
 Насҭа (ҥедыр мысғи). Кыҥи-нө те налы, белөјјасыслы шедiн.
 Крутөј. Кодкө, тыдалө, ипдөма—выдај-төма менө. Бығғө-тај видчыөмаөе да вөз-ниҥ кыјөдөмаөе-а. Муртса-і мыни ме сетые.
 Насҭа. Кызкө-тај јещө удајтчөма.
 Крутөј. Вобөјаскодөе најө, омөла вi-зисны. Мыјөн воим выл керөсө, ме конвојнөјыслы сөтышти пелбокас дај пышјi, Најө бөрөаҥ залпөн лыјисны. Со-тај сесса раиытчи.
 Насҭа. Јона көнкө кыд вiсө?
 Крутөј. Вiсө, дерт. Сөмын ог сы понда шөгөы. Мөдтор вөсна төждыса.
 Насҭа. Мы-нө?
 Крутөј. Пакетсө колө нуны, Насҭа, па-кетсө? А краснөјјас дiнөз лөб верст ҥеламын... Мед, муна ме, муна. (көсјө муны).
 Насҭа. Кытчөнө муна? Кузнытө-кө-а?
 Крутөј. Мы-нө вөчан? Колө Насҭа. Вај кiтө, кыдө менө. (Насҭа отсалө четчыны, Крутөј кыммынескө вөсоквөтө да үеө).
 Насҭа. Но вот, адзан? Кытчө-нө муна.
 Крутөј. Ој, сөкыд меным, Насҭа, сөкыд. (Пукөө да сөкыда долалө). Көјiҥјас, көјiҥ-јас, то куест сајас еиҥјасыс југјалө-ны. Ералөны, адзисны менө. Јөршi-тисны: ој, пиҥјасыс. Сојны көсјөны... емерт вөб меным.
 Насҭа. Кущөм көјiҥјас-нө керкан? Мы-нө те лоиҥ? (көшөн вајө ва). На јуышт.
 Крутөј (горша јуө). Ағғө теныд, ағғө. Насҭа кывзы менсым. Көсјыс вөчны...
 Насҭа. Вөча, вөча.
 Крутөј (ковалө шапка увтысөө да перјө пакет). На теныд, сета вiҥны пакетсө. Во-асны-кө белөјјас—сот. Гөгөрвоиҥ?
 Насҭа. Гөгөрвои.
 Крутөј. Меным-кө ез удајтчы нуны краснөјјаслы, мед сотчас, мед. Кы-лан, сот бара, ен-жө сет налы... Ок, еиҥјасөј гудыртчөны... Мијан сенөс. Каменка дорын сулалөны. Пакет... (үеө бок вылас).
 Насҭа. Мы-нө текөд? Мыј? (зөбө пищөгас пакет). Сөкыд теныд, шөгөдө? (Өзөсөд пыро (ҫилан пөс моздөра).

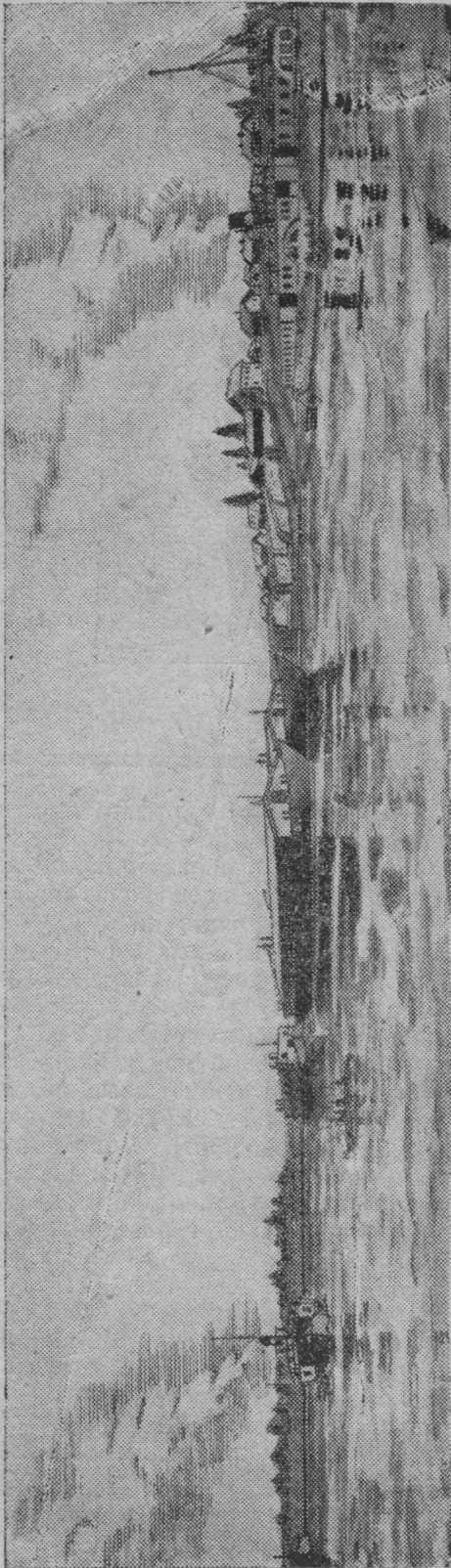
Выл Сыктывкар—Комилес

КВАЛТӨД ПЕТКОДЧӨМ

(Наста Крутөј да Гилан).

Гилан (повчөмөн). Наста, коднө тајо?
 Наста. Куза ен сорнит, вай өдјөжык ва мытчы. Пызыны колө.
 Гилан (сетө көшөн ва). На, да мыј-нө он вистав, коді тајо?
 Наста (пыжө крутөјөс, сјјө востө ейсө). Но, мыј, кокниджык лоі? Ме-нын повчы-лі, ештис-нын, буракө, миса, олөмыд.
 Крутөј. Нинөм... Јурөј бергөдчылыс.
 Гилан. Мыјнө, нылө, он вистав, куцөм морт? Кытыс?
 Наста. Ен-на өмөј, батө, төд, сјјө...
 Гилан (повчөмөн). Збылыс өмөј сјјө?
 Наста. Тајө-і ем партизаныд.
 Гилан (повчөмөн). Со вөлөм мыј...
 Крутөј (небыда). ен пов, Гилантеј Потапович...
 Гилан. А тенө кыці менө төдан?
 Крутөј. Кыз-нө ме ог төд? Ме тенө зола дырсаң-на төда. Ме-өд татчөс, Комаровыс.
 Гилан. Татчөс? Комаровыс?
 Крутөј. Мыј-нө.

Гилан. Мыјла-нө те партизанытныс мундөмыд?
 Крутөј. Кыці-нө белөјжаслы паныд мунтөгыс? Најө менөым вокөс виісны, Семенөс, гашкө кывлін?
 Гилан. Семенөс? Виісны?
 Крутөј. Колан вө сјјө лоі: мыјкө сјјө белөјжасыдлы шуөма, а сјјөс лыјөмаде, дај овмөссө сөтісны.
 Гилан. Чөвлы, чөвлы, мем мыјкө мөдтор виставлан. Тенад өмөј овыд абу Остапов? Тенө-тај-нө Крутөјөн шуөны...
 Крутөј. Сізі менө јортјас німтісны, аслам карактер куза—Крутөјөн.
 Гилан. Сізкө те Остапов лоан? Кызкө тај-нө ме тенө ог вермы төдны? Мыј нымид?
 Крутөј. Менам? Олөксан. Он вермы төдны, шуан, сјјө абу сівө: ме-өд четыриадтсатөј вөсаң-нын војужта. Германскөј војна вылө нулісны да сөсаң ез-на шөдлы појтчыны.
 Гилан. Сіз, сіз, со мыј вөлөма. Помніта, помніта вөлі Остаповлөн Олөксан да сјјө кытчөкө војна вылө уеліс.
 Крутөј. Адзан-тај со, век-на ловја. Ме вөлі пленын. Војна ештөм бөрас сөмын вермі мынтөдчыны.

Серпас Раамысловдөн

Сыктыгар пристан

Гілан. Со кызі, а те жылы мыјсө оз виставлыны. Те-пө бытёо катаргаыс пышјөмыд, пышкалан. Те-пө бытёо ыжыд тошка, зев јон да мјетөм, том морт вөлөмкө, те мјанкод-жө, прамөј мортөн кажитчан.

Наста. Ладнө, бат, сы жылы бөрчү сорнитанны. А өнi колө кытчөкө спаетны.

Гілан. Спаетны? Кыз-нө сiјө сiзi?

Наста. Адчан сiјө ранитчөма, колө кызкө зөбны.

Гілан. Зөбны? Ог, ог. (јурнас катлөдлө) Сешөмөс ме ог вөч, i теныд, нылөј ог щөкты...

Наста. Мыјнө те, батө, ачыл-ө?

Гілан. Ме-тө ачым, а те азыд-ө, ог төд.

Наста. Он мөј-нө адзы мортыс кулымыс муртса мынөма-а. Сесеа абу кушчөмкө өтдор морт, асланым.

Гілан. Төда ме, асланым, а сөмын зөбны ме ог көсјыс. Менам аслам лыөб-мөј донажык. Кывлін, мыј ваше благородіјөыд шуліс? Бергөдчасны - кө оз-өд ло бур мјанлы.

Наста. Кыззыны мем, бат, теныд јанзім.

Гілан. Јанзім-лi абу, ог дај пом.

Наста. Мыјнө те ногөн вөчны?

Гілан. Мыј вөчны. Мед кытчө гажыс муно, а мi сiјөс вiзны ог вермө. Нантор, дерт, севыштам-а.

Наста. Кыз-нө сiјө мунас, кок жылас сулавнысө оз вермы-да?

Гілан. Мјанлы сетчөз делө абу, мi сiјөс егө ранитө.

Наста. Јок ногөн те сорнитан, батө.

Гілан. Јок-лi, бура-лi, сiјөс јенмыс төд-малас, а өнi-на первој...

Крутөј. А өнi тоышт менө лым вылө, поңјөс моз. Ок, Гіланҕеј Потаповіч, ег вiдчыс ме тесеа тащөмөс...

Гілан. Ен вiдчыс. Мыј-нө ескө те вiдчысiн. Војутны-кө бостеiн — терпiт. Мырдөн-өд тенө некөд оз мөдөд.

Крутөј. Те-нө чајтан, мi нiмкод пырыс вiрнымөс кiетам, төлысөз вөртi келалам, жынмалам да щыјјалам?

Гілан. Коди-нө тiјанөс вөтлө? Коди?

Крутөј. Те-нө мыј, он төд, алы мыј, мыј понда мi тышкасам. Он төд, мыј вөсна мi сулалам? Со-өд те ачыл немтө локыс мыреiн, ужалiн, а уна-ө бурсө адзылiн?

Гілан (гажтома). Кытые-нын еекö бурыс мiанлы-да?

Крутöј. Вот сiјö i ем. Ме-öd став олөм теныд төдлi, кiпидöс вылыс моз ад-за. Кыкнаным мi теа-меа öтi вуж-ыс—кыкнаным гөлöс. Те вот кымын во вöртö вiзiн. А кодлөн сiјö вöрыс? Кодлөн?

Гілан. Тöдан-öd кодлөн, купечлөн—Јериковлөн.

Гілан. Вот, те сылы i тiлсiн, лок чеп-јыв пон моз, сiчим шайтөн тöлыс, бер-данкаөн вiзiн гусөн кералöмыс. А кодi вöлi кералö? Мi воккод-жö гөл jöв. Керка колö, пес колö, а вöрыс вöлi Јериков купеч кыпн. Вот кын-малiсны да жыгјавлiсны мужiкјас. А купеч Јериковыд овлiс карын, ас-лас каменнöј керкаын да сöмсö сурс-јасөн лыдiс. Сiјö öмöј олөм вöлi? Öтiк красујтчö, а мукöдыд кöч кув?

Гілан. Јериков јывсыд те вескыда вiс-талан. Ме сы ordö пырi аслам нуж-да вöсна-жö. Овмöсыс орi, мунны вöлi некытчö. Сiзим шайтөн тöлыс ме сылы, idоллы, верој-правдој служитi. А сiјö кыз рушкыс, локтас вöлi код, кок јылас оз öшјы да ме вылö-жö чiрзö, горзö, пыр вiчöдчö вöлi таяö офiтсерыд моз-жö нырвомö кучкав-ны. Дая ныв вылö вöлi воö, а сылы сöмын-на даснол арöс вöлi... Те-нö мыј збылыс көсјан став тащöм пö-радоксö вежны.

Крутöј. Збыл. Öнi оз-нын ло сiзi, медым Јеруковјас iслалiсны мужiкјас вы-лын.

Гілан. А ме теныд со мыј шуа: ставсö еекö те бура вiсталан, сöмын егö мi лөсöдлö сещöм пöрадоксö, не мiан-лы-i бырöдны сiјöс.

Крутöј. А мi бырöдам.

Гілан. Он-кö вермö? Россейамд-öd, лок, ыжыд. Öтiлатi вöчанныд, а мöдлатi орö.

Крутöј. А те думајтан—мi öтнанымöс, чайтан—сöмын тани војнаыс, а мöд-лаын абу? Мi вермам. Мi öд зев уна-öнöс, белöјјасыдлы ставнымöс не вi-јавны: öтi усö, дасөн сувтöны сы местаö. Ogö сiбöдö мi Јарыковсöс бөр таяö вöрас. Oz ло мiан Россейа ку-печлөн да барiнлөн.

Гілан. А кодлөн-нö те ногөн лөб?

Крутöј. Ужалыс jöвлөн—робочöјлөн, крестаналөн.

Гілан. Сiз-кö Россейаыс бытчö, кык пе-лö торјалас.

Крутöј. Сiзi i вöлi век, öтiкыс вылын—пöт, а мöдыс улын—щыг. А вот ку-щöм Россейа понда белöјјас тышка-сöны—те ас сiннад адчылин. Кодi те ordö, кущöм нащальство насан волiс?

Гілан. Кодi? Офiтсер налөн.

Крутöј. А кодi офiтсер вылас нащальни-кыс вöлi?

Гілан. Сы вылын кодi?

Крутöј. Но да—англiјскöј офiтсерсö ад-чылин? Со кодi налөн нащальствоыс. Буржујјас. Наяö налы сетöны сöм, öрудiјö, паскөм. Чайтан прöста? Oz, Сiлантöј Пöтапович, прöста оз сет-ны. Кор вермасны најö став Россей-јатö, секi мi лоам мукöд государст-воса буржуј кiпöдулын. Секi i пон-дасны мi воксö мучiтны, мырдөн ужöдны.

Гілан. Но, сiјö медбөрја олөм-нын.

Крутöј. Налы-öd мыј: медтыкö озырлу-ныс да чiныс шедö-а—сесса кöч кув, зiк öткö. (Чöv лантö).

Гілан (ведыр мысчi). Сiз, шуан. А ме ду-мајтлi... (четчышлö). Ок, соод вöлөмкö мыј, а ме öнöз-на нiнөм ег гөгөрво-лы.

Крутöј. Сени-i гөгөрвонныс оз ков уна. Öнi сещöм кад—бокын сулавны оз поч: лiбö гөл jöзкöд озырјаслы воча, лiбö озырјаскöд гөлјаслы воча, сы-мында i ставыс. Кык тuj.

Гілан. Кык тuj шуан. Сiзi-i ем. (Насталаң)-Ставыс сiзi. Сiзкö менам немчöж тujвежын моз сулавсöма.

Крутöј. Сiзi-нын тыдалö.

Гілан. Јериков купечлы служитi, аттö, со трасiча. Вöрöдiн-жö, зон, меным сöлөмöс. Вöлiсчi пондiс вiрöј пучыны на вылö. Ме думајтлi, мiса, куш ку-лакнад iзтö он петкöд—вот i чöv олi. А вöлөмкö колö дая почö петкöд-ныс (скөр пырыс бостö сөтеныс пiшщал) Квајтымын саяс-нын мем, а тuja-на да јешщö кущöма тuja. Лебачтö уе-кöда лебiгас. Урлы вескала сiнмас.

Насча. Ој, мыјнö таяö? (друт воесö öзöс, пы-рöны Гурјев, Робертс да Пузанков),

7-öd ПЕТКӨДЧӨМ

(Силан, Крутөј, Насча, Гурјев, Робертс да Пузанков).

Робертс (өзөс дорсаң индө Крутөј ыло). Олл-рајѣ. Ја говорилъ, что етот бегун јест едес...

Гурјев (кыскө револьвер). Стој, ни с места. Полтө, ребјата, боетө сјјөс. (Пузанков да кымынкө салдат уекөдчөны Крутөј ыло). (Силанлы). А те-нө мыј, сволоч, зөбны думайтлин? Часлы, ме теныд.

Крутөј. Зик прөста горзан, ваше благородіјө, өн өмөј адчы, менө најө арестујтисны-нын. (Силанлы). Мыј-нө пишщальнад повзөдлан? Верман-нын пуктыны, өні теныд отсөг-нын воис-да.

Силан. Ме-өд...

Крутөј (торкө). Нинөм, кутин-кө і рад-лы. Уна сөм сетасны. (Гусөиң силанлы). Ме-өд прөста, мед тенө нинөм оз вөчны (гораа скөрыө). О, чөрт.

Гурјев. Ак, со мыј вөлөма (шлпкөдө Силанөс пельнонас). Ај-да, те, старик, мо-лодеч. (Силан бөрынтчө).

Крутөј (сералөмөн). Мыј-нө бөрынтчан? „Рад старатса“ колө горзыны, али ез ло лөыд? (Гораа). Јуда те. На, теныд. (Сөлыштө Силанлы).

Гурјев. Те нөжјөжык сени, нөжјөжык, лантөд сјјөс, Пузанков. (Пузанков тув-көдө Крутөјөс, сјјө пукоө скамја ыло). (Робертс). Ну, сер Робертс, могу вас поздравит с удачеј. Одно меңа удив-ляјет, каким манером вы узнали, что он едес.

Робертс (пестө каллан). Ја уже говорилъ— ја војеваъ во всек странак (куритө) ја виделъ след.

Гурјев. Вот ето хорошо. Ну, а тепер его нужно обыскаъ, не так ли?

Крутөј. Наградатө сетан налы, ваше благородіјө, ен вунөд. Најө војтыр гөлөс. Менө кутны кызі старайтчис-ны.

Гурјев. Те лант, мерзаветс. Серавны көсјан?

Крутөј. Мыјла серавны? Ме збыл шуа.

Гурјев. Ме вот тең шуа. Еј, Пузанков, шоб сјјөс да буржыка, пакет сы ор-дын ем.

Пузанков. Пырыс - пыр, ваше высоко-благородіје. Но вај, четчы. (Заводитө салдаткөд шобны).

Крутөј. Төкөтө оз-ө поз назөнжык, чөрт-јас, кіөс дајданныд.

Гурјев. Нинөм, терпштыштан, ыжыд - тај те кылан. Шобөј, ребјата, шобөј.

Крутөј Шобөј, гашкө шөдө!

Гурјев. Бара-нын сералан? вистав, көні пакетыд? Но живо.

Крутөј. Вөрын, мыр дорын, тола пын, руч важөп-нын бөжнас шылөдіс.

Гурјев. Те сиз көсјан. (Вачкылө Крутөјөс) Вистав, көні пакет?

Он-нө көсјы. На, нөшта, на. Ме те-нө велөда. Војак петөма, партизан. (Нөјтө).

Силан. Мыјла-нө нөјтан? Мыјла?

Крутөј (Силанлы катлаөмөн). А те чөвов, гө-гөрвоин? Первој вузалин, а өні-іжа-лытан?

Гурјев. Он көсјы виставны, көн паке-тыд?

Крутөј. Ог вистав.

Пузанков. (дурдө шобанинөс). Нөкытыс ез шөд, ваше высокородіје, тыдалө вө-рас колөма.

Гурјев. Вы слышите сер Робертс, па-кета нет.

Робертс. Ошең шалъ.

Гурјев. Что же тепер делат с етојсво-лочју?

Робертс. Ви должен знайт сам.

Гурјев. Значит, без пакета он нам не нужен?

Робертс (јурнас качитө). Да.

Гурјев. Зев бур. Пузанков!

Пузанков. Мыј шөктан, ваше благо-родіје?

Гурјев. Лыјлыны!

Насча. Мыј шуинныд?

Гурјев. А теныд мыј?

Насча. Збылыс өмөј көсјанныд лыјлы-ны? Прөсөитөј, вашеблагородіјө. Кыз-нө сизі? (Уекөдчө пізөсчанјылө).

Гурјев (тојшитө). Ен равзы сен. Зывек!

Насча. А мортөс вины абу зывек? Ваше благородіје, господин опитсер, прөсө-итөј сјјөс, а ме...

Гурјев. Мыј, мыј?

Насча. Ог-ог... Нинөм, нинөм. Гашкө сы-лөн-і пакетыс ез вөв да...

Гурјев. Пакет вөлі.

Крутөј. Вөлі да сылі.

Насча. А ескөн, ваше благородіје... Ес-көн...

Гурјев. Но мыј-нө ескө?

Наста. Ескө пакетыскө шедө, прөбөтінаныд? А? Прөбөтінаныд?

Гурјев. Јеелі најдөтса пакет? Что вы на етө скажете, сер Робертс?

Робертс. Бабскі глупоеѣ.

Наста. Абу, абу глупост. Збыл јуала, прөбөтінаныд,, сіз-өд?

лан піщалабн сулалө жоѣ шөрын, Наста мулө пелбөсө).

Гурјев. (Робертсды). Вы не котіте взглянуть?

Робертс. Јес. Ідомте.

Гурјев (деѣдө воцладорас). Прошу вас, сер. (Кыкнаныс петөни. Наста уекбөчө на бөр-

Гурјев. Гурас-кө, секі адзам.

Наста. Колөкө, ме пыры-пыр пакетсө корса.

Крутөј (серам тырји, суса зоргө Наста вылө). Он коре, міча нылө). Онөз сіјө важөн-нын надежнөј кын. (Пузанковлы). Но, нуөј лі мыј лі өдјөнжыка.

Пузанков (Гурјевды). Поѣ нуөдны, ваше благородіјө?

Гурјев. Нуөд.

Пузанков. Но, ајда! (тојлалө).

Крутөј (өзөс дорсан Насталы да Сіланлы). Љөкөн ен качтылөј. (Гурјевды да Робертсды). А тіјанөс, гаѣјасөс, регыд-нын бырөдам. (Крутөјөс тојлалөны. КОСТ. Сі-

сан).

Наста. Ок, ті вірјуыејас.

Сілан (Кутө Настаөс). Ен шыаө, нылө чөв лаңт.

(Наста лантө КОСТ).

8-өд ПЕТКОАЧӨМ

(Сілан і Наста).

Наста (недыр мысө). Батө...

Сілан. Но, мыј?

Наста. Најө сіјөс віасны... віасны. А өд пакетыс, пакетыс...

Сілан. Мыј?

Насча. Ме ордын...

Сілан. Вај меным.

Насча. Сетны таяс колө. Нуны крас-
нөјжаслы. Наяо каменка сајын сула-
лөны. (Шылаын лылөны залпөн). Ој, мы-
нө таяо? вийсны сійөс, вийсны... (уекөд-
чө өзөсө).

Сілан. Сулав. Кытчө те?

Насча. Лез.

Сілан. Онй ынөм-нын он пөсөбит.

Насча. Мед—лез менө. (чепөсјө, мунө өзө-
сө. бөр бергөдчө, довјаліг тырји мунө бөр).

Мунисны. Вийсны морттө дај мунисны.

Шыбітисны локыс. А мыыс? Ужа-

лыс јөз дор сулаліс-да? Сыыс? Сіјө

куліс, батө, кылан—міјан вөсна!

Сілан (омөла). Кыла. (Шапкаасө бөстө піш-

чал). Прөшцај.

Насча. Кытчө-нө те?

Сілан (кінас шеныштө). Сетчаң. Пакет нуа.

Насча. Пішцалтө кол. Паргизанбн тенө
чајтасны.

Сілан. Ме өні паргизан-г ем. А пішца-
лыс меным ковмас.

Насча. Мыј вылө?

Сілан (лептө пішцалтө), Адқан, тани менам
кык патрон пуктөма. Отікыс опіт-
серлы, мөдыс англичаңиңлы.

Насча. Бағ, оз-кө-өд іңмы. Секі-өд...

Сілан. Ең пов. Вөрыс міјан етен моз
сулалө, віңас, оз выдајт. (Недыр коет).
А іңмөм пондаеыд ең пов, промак оз
ло.

Насча. Кызі?

Сілан. Сіз -жө. Те-өд төдан, ме лебачөс
уекөда лебігас. Прөшцај. (Шапкасө тө-
өддыштө да мунө. Насча віңөдө бөрвылас).

ЗАНАВЕС.

Апушкін.

Комітесса рабочёйјаслөн оланін (Сыктивкарын)

Р а с п р а в а

ВІСТ *)

Сіктеаң сіктёз дае кілометр куза кысё фронт. Уна пёлё вужасён пукеалдмаёе мујас вылё окопјас, пулемјот позјас, площадкајас, бліндајас; најёе кокныдїка сажёдма ежа да му. дае кілометрјасён кысёны сутугаа заграждёнёндјас да со-общајтчан тужјас. Термасёмён котёртёны кёјін трёпајасёд, гуранјасёд, мылкјасёд, сонјасёд, вёрјас бокёд, ёткён, унаён, четёны? чукла вічјасён) (зіг-загён) воэлаң мунёны јёз да сажалёны, бытёёкё ставныс најё кытчёкё вёјёны.

Рота косасіе врагкёд повтёма, морёсые - морёсё, бёрја патронёзыс, бёрја мінутёзыс.

*) Тајё віетсё гіжыеме башкіріјаса том пролетарскёј гіжые. Косаслёма Гёрд арміјаыи Колчаккёд воча. „Расправа“—ассыввыи фронт вылын гражданскёј война дырї ётї вёвлёмтор.

Потласёны снарадјас. Шырёны пулемјотјас. Сёд порок щынён вевтёіс муыс, бытёё кыза руаліс. Быдсён пемдіс. Тајё пемыд пыреасые локтёны жеждјас. Најё лічкёны вескыд фланг вылё, Аңычкінён командужтан фронт вылё.

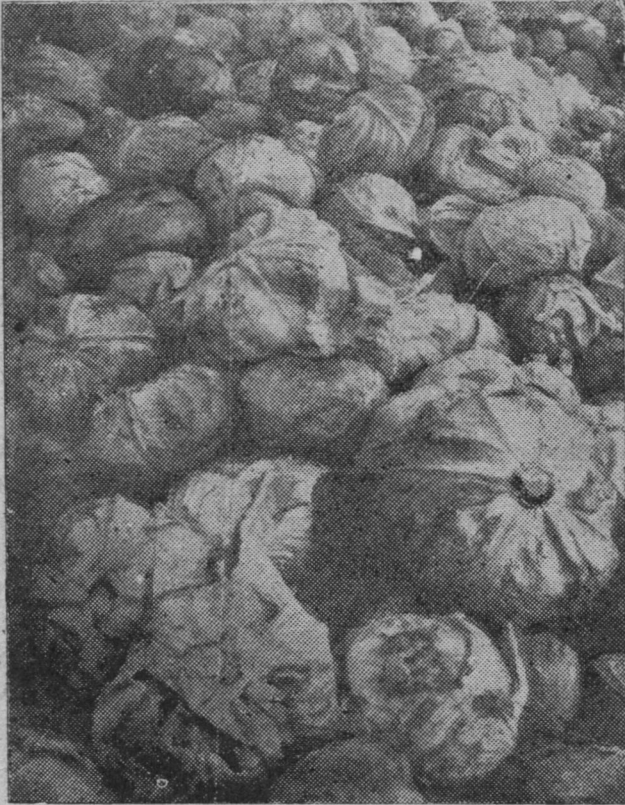
— Ен воштёј повтёмлунтё!.. Шужга фланг вылас мїјан вермёны... Јортјас, нїётї воеков бёрлаё!—јура кылё Аңычкінлён гёлёсыс.

— Ог-нын вермёј, командїр јорт, сулавнытё, регыд патронјаслы пом, колё ескё мёвпыштлыны...

— Сулавны!.. Кутчїсны!.. Кулёмые повчїд?

— Прёщаж, прёщаж, командїр јорт, менё сволочјасыд нещыштїсны.

дојмёмён горбдіс бојеч Иванов да сетчё-жё окёстёмён уеі. Свінеч пула лаңтёдіс сылыс лолалёмсё.

Нолкоз „Југөрлөн“ капуста

Фото Исаковлөн

— Кујим.
 — Дастөј мукдөсө, — содтө прапор-
 щик. — Заводит вескыд флангсаңыс.
 Нивөм сорнитны...
 — dj, oj, oj, мездөј, тырмас, ле-
 зөј, бур јөзөј, кула, — горзө пөлө.
 — Кутан мөдые дорјыны?
 — Ек ті эверјас, — шуис Иванченко,
 укөдчис палачлаң да кучкис сылы
 чужөмас.
 — Большевик!.. — горөдис прапор-
 щик. — Кутөј большевиксө. Еј, те, пет
 татчө.
 — Нөкытчө ог пет, сволоч! Мес-
 та вылын кула, а ог сет нарнитны.
 Лыјөј татчө да јуөј менсым вёрөс, —
 чорыда шуө Иванченко, морөссө во-
 зө чургөдөмөн. Сылөн чужөмыс лоі
 ізкод.

— Көртавны сјјөс вөв бөжө да
 кыскыны вөр дорас
 — Слушајус.
 — Мыј, петан өні болшевик?
 — Ог петөј...
 Оз-кө петны ставнысө вөв бөжө
 да скачөн вөтлыны вөрлаң.
 — Слушајус, господін капитан.
 Прожекторөч мујассө југдөдө тө-
 лыс. Небыдика да нөжјөн кывтө
 рамынык вој. Сынөдын ветлө јөзлөн
 өкыда оксөм да долалөм. Вөзжыкөсө
 гөрдармејечјасөсө щөктисны ветлыны
 улычөд, щөктисны котравны вөлыс
 колтчытөг, бөрја вылас кодыр налөн
 кутис бырны ебөыс вөтлісны најөс-
 вөрлаң.
 Сетчө вайөдисны нөламын квајт
 мортөс. Кыкыс вөзжыкөсө-нын уөисны.

* * *

Полкса белогвардејској мулла Абдул-Карим да поташинса поп Иван Федотјев сулалдны ортчдн вѳр бердын. Најѳ кыкнаныс важысаѳ-нын зев скѳр врагјас мѳда-мѳдыскѳд релігіја куѳа, а талун зев матыса другјас, кодјасѳс корѳма екѳекутсіја*) вѳчны. Полкса врач, јарѳј колчаковетс, ортчдн-жѳ сулалѳ накѳд да кѳрталѳ жежыд халатыслыс соспомјассѳ.

— Ставнысѳ сувтѳдѳј ѳтѳ вѳѳѳ,— кыліс капѳтанлѳн команда.

— Сѳкыд најѳс сувтѳднысѳ, најѳ оз сулавны.

— Сѳѳкѳ штыкјаснаныд, нѳнѳм накѳд ноксыны.

— Слушажус, господѳн капѳтан, ноксыны ог кутѳј,—вочавѳѳіс Курбангалѳев.

Поп, мулла да врач ставныс матыстѳѳны гѳрдармејѳчјас дѳнѳ.

— Чѳлад, тѳ мѳјан чѳлад, сѳкыд тѳјан рѳкыд. Јѳн отсалѳмѳн лептѳј сѳјѳ сѳкыдсѳ.

— Ен сыв мѳјанлы, мыј оз ков... Колчаклѳн медалѳм крыса те.

— Мыј-нѳ, мыј-нѳ, чѳлад тѳ мѳнам. Господѳ помѳлуј, воѳмја отса, і

сын і свјатого духа. Бласловѳтас мед тѳјанѳс јѳн.

— Мун сетыс шуѳны, куѳ тошка чѳрт!

— Ој балалар, балалар, кура се-чѳз шалуј ѳерт**). Мыјѳн кутѳс матыстѳчыны мулла Карѳмов да Гофѳр дѳнѳ, најѳ сѳлыштѳсны сылы чу-жѳмас. Мулла повѳмѳн бѳрѳнтѳс бѳрѳ.

Кыліс прапорщѳклѳн команда.

— Взво-од-д...

— Мед олас...

Сѳвса куѳакод мѳд команда:

— Взвод, бегом, колѳ!..

Жежыдјас пыбѳтѳсны штыкјасѳн ѳружјѳтѳм, воѳчасны вермытѳм плен-нѳј гѳрдармејѳчјас вылѳ. Кыліс мед-бѳрја куѳа чукодстѳдм:

— Мед олас сѳветјаслѳн власт! Мед о-ол-ас...

— Недыр мыѳтѳ Курбангалѳевлыс отрадсѳ пазѳдѳсны наступѳјтны ву-жѳм гѳрд војска.

*) Јѳзѳс начыны.

***) Оѳ тѳ, чѳлад, чѳлад, сѳѳ-нын тѳјанлы јѳн-мыс щѳѳтѳма.

Л. Гумѳлов.

Отвѳстѳенный редактор
И. И. Оботурѳв

Члѳны редколлѳгии
В. А. САВИН И. И. ПЫСТИН

0-200.

СУҖӖДӖӖ!

ЛЫҖҖӖӖ!

1931-Ӗд во вылӖ

КУЛЬТУРА КЫПӖДАН УҖӖН ВЕКӖДЛАН
ЖУРНАЛ

■ „КУЛЬТУРА ФРОНТ“ ■

ЛЕҖӖНЫ ВКП(б) ОБКОМЛӖН КУЛЬПРОП, ОБОНО да
ОБПРОФСОВЕТ

ПетӖ быд тӖлыгыи Ӗтчыд

„КУЛЬТУРА ФРОНТ“ тӖдмӖдӖ
Ӗнија кадын культура кыпӖ-
дан уҖын сулалан могҖасӖн;
сетӖ индӖдҖас да отсӖгҖас
местаҖас вылын јӖз кост југ-
дӖдҖчан уҖ нуӖдыӖјаслы; туй-
дӖдӖ кыз сувтӖдны југдӖдҖчан
уҖ вӖрлеҖаниҖјасын.

„КУЛЬТУРА ФРОНТ“ сетӖ ги-
жӖдҖас партија пӖвсыи олӖм
да југдӖдҖчан уҖ нуӖдӖмҖас
куҖа, веккӖдлӖ партпросве-
щеньӖӖӖн да теорија велӖ-
дӖмӖн.

„КУЛЬТУРА ФРОНТ“ тӖдмӖдӖ
школаҖас воҖын Ӗнија кадса
сулалан могҖасӖн.

„КУЛЬТУРА ФРОНТ“ сеталӖ
воча вӖталӖмҖас местаҖас-
вывса југдӖдҖчан уҖ нуӖдыӖ-
јасеаҖ јуалӖмҖас вылӖ.

„КУЛЬТУРА ФРОНТ“-ын востӖ-
ма торҖа јукӖд „наукҖ да
техника“

„КУЛЬТУРА ФРОНТ“ кыпӖдӖ
натсионӖльнӖј коми культура
пролетариат нога пыщкӖсӖн.

СУҖӖДАН ДОНЫС:

1 тӖлыге кеҖлӖ	3 тӖлыге кеҖлӖ	6 тӖлыге кеҖлӖ	во кеҖлӖ
— 50 ур	1 ш. 50 ур	3 шајт	6 шајт

РЕДАКЦИЈАЛӖН АДРЕС:

Сыктывкар. Вародвыв, 38, редакция
„КУЛЬТУРА ФРОНТ“